

ปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา

Legal Problems In Ordering Temporary Release Of Accused Or Defendants In Criminal Cases

รัตติกาลญต์ ช่องลมกรต*

281 หมู่ที่ 5 ตำบลทุ่งไทรทอง อำเภอลำทับ จังหวัดกระบี่

Rattikan Chonglomkrod

281 Moo.5 Thung Sai Thong, Lam Thab, Krabi, 81120

Email: kikujung_devil@hotmail.com

Received: November 19, 2022

Revised: March 28, 2023

Accepted: April 7, 2023

บทคัดย่อ

กรณีพนักงานสอบสวนมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวไม่มีกฎหมายบัญญัติให้อุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดีในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี และปัญหาเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวและการกำหนดหลักประกันสูงขึ้นในการปล่อยตัวชั่วคราวของจำเลยในระหว่างพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์และฎีกา ข้อเสนอแนะของงานวิจัยฉบับนี้ได้เสนอแนะ แก้ไข เพิ่มเติม ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 7 การปล่อยตัวชั่วคราวข้อ 182 และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 5.3 และ ข้อ 6 เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

คำสำคัญ: ผู้ต้องหาหรือจำเลย, หลักประกัน, ปล่อยตัวชั่วคราว

* นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี, Master Student Faculty of Law, Sripatum University Chonburi Campus.

Abstract

In case police investigator had an order not to permit temporary release, there was no law specifying for appealing such order. Furthermore, there is problem relating to permission for temporary release, during trial in the cases that has maximum prison sentence of not over 3 years and problems related to permission for temporary release and determining more collateral in temporary release of defendant during trial in appeal court and supreme court.

The recommendation of this research, it is recommended to amend and add regulations of police relating to cases, Title 7, Temporary Release, Article 182 and Regulations of President of Supreme Court on principle, methods and condition relating to claim for security, or bail for temporary release of suspect, or defendant in criminal cases of the year 2005, Clause 5.3 and Clause 6 to be appropriate to suspect, or defendant in criminal cases.

Keywords: Suspect or defendant, bail, temporary release

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร¹ แต่การบัญญัติกฎหมายไม่สามารถเขียนให้ครอบคลุมเหตุการณ์ภายใต้ทั้งหมดเพราะสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การบัญญัติกฎหมายจึงต้องมีความยืดหยุ่น โดยสามารถใช้ดุลพินิจในการตีความกฎหมายในทางที่ก่อให้เกิดความยุติธรรมได้ แต่ขณะเดียวกันการใช้ดุลพินิจตีความกฎหมายอาจมีผลเสียได้ หากดุลพินิจนั้นกฎหมายให้อำนาจอย่างกว้างขวางและไม่มีขอบเขตการใช้ดุลพินิจอาจจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นได้ ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรือวิธีการต่าง ๆ ที่รัฐได้กำหนดกฎหมายในการดำเนินการตามขั้นตอนแก่พลเมืองผู้มีอรรถคดี โดยได้กำหนดไว้ว่าคดีที่เกิดขึ้นจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนอย่างไรผ่านองค์กรต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานอัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ซึ่งแต่ละองค์กรมีภาระหน้าที่แตกต่างกันตามที่กฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจหน้าที่ไว้² ในการพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาถือเป็นดุลพินิจในการส่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวเนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้โดยชัดเจน และยังถือว่าเป็นดุลพินิจที่ส่งผลต่อการจำกัดสิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ เพราะถ้าหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว ก็จะต้องถูกควบคุมตัวไม่ได้รับอิสรภาพต้องขังในเรือนจำ ประเทศไทยปัจจุบันมีจำเลยหรือผู้ต้องหาจำนวนไม่น้อยต้องถูกควบคุมหรือขังอยู่ในเรือนจำทั้งที่ศาลยังไม่ได้พิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดจริง แต่ถูกรัฐลิดรอนสิทธิเสรีภาพโดยการคุมขัง การที่จำเลยคนหนึ่งถูกควบคุมหรือขังอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งหรืออาจจะนานจนบางคนอาจเสียชีวิตหรือคลอดลูกในเรือนจำ ดังนั้นการควบคุมตัวหรือขังย่อมมีผลกระทบต่อครอบครัวและบุคคลใกล้ชิด ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และผลกระทบทางด้านจิตใจ หลายครอบครัวต้องแตกสลายเนื่องจากหัวหน้าครอบครัว หรือสมาชิกที่เป็นหลักของครอบครัวต้องถูกจองจำระหว่างการพิจารณาคดีเป็นเวลานาน กลายเป็นปัญหาและภาระของสังคมในที่สุด จากการพิจารณาที่แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการควบคุมตัวและการปล่อยตัวชั่วคราวแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา แนวปฏิบัติ ข้อบัญญัติทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทยพบปัญหาทางกฎหมายในการส่งปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ดังนี้

1. ปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในคดีอาญาชั้นสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจ

การดำเนินคดีอาญาในชั้นสอบสวนโดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจถือเป็นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในคดีอาญา การจะควบคุมตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในชั้นพนักงานสอบสวนจะ

¹ สมยศ ไขประพาย, “บทความบทบาทอานาจศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน,” การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้นรุ่นที่ 10, สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม (2555), 1.

² เมธา วาติเจริญ, *ความเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2553), 196-206.

กระทำได้สูงสุดไม่เกิน 48 ชั่วโมง ถ้ามีความจำเป็นที่จะควบคุมผู้ถูกจับเกินกว่า 48 ชั่วโมง³ ปัจจุบันที่เป็นปัญหามากในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในคดีอาญาชั้นสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจ คือการพิจารณาหลักประกัน เนื่องจากตำรวจส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการปล่อยตัวชั่วคราวที่ว่า การปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก การควบคุมตัวเป็นช้อยกเว้น เพื่อให้การสอบสวนเสร็จสิ้น พนักงานสอบสวนหรืออัยการ ต้องยื่นคำร้องขอฝากขังต่อศาล⁴ การปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยนั้น กฎหมายได้บัญญัติวางแนวทางเปิดกว้างให้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการปล่อยชั่วคราวสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางตามแต่สภาพความผิดเพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย มีเพียงหลักที่ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิในการประกันตัวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106(1) หรือระบุแค่ห้ามเรียกหลักประกันจนควรเกินแก่กรณี การไม่ให้ประกันต้องแจ้งเหตุที่ไม่ให้ประกันให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบเท่านั้น⁵

2. ปัญหาเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี กรณีคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี

โดยปกติแล้วการดำเนินคดีทางอาญานั้นอาจมีข้อจำกัดอิสระภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยแม้ว่าจะเป็นคดีที่เล็กน้อยพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกดำเนินคดีในคดีอาญาที่อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ซึ่งเป็นคดีที่มีอัตราโทษน้อย ตามมาตรา 71 ประกอบ มาตรา 66 การที่ศาลจะออกหมายจับผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ จึงต้องพิจารณาเหตุตาม มาตรา 66 ซึ่งกรณี มาตรา 66(1) เป็นกรณีที่บัญญัติถึงคดีความผิดอาญาที่อัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสามปีไม่เข้าหลักเกณฑ์ จึงต้องมาพิจารณาต่อไปตาม มาตรา 66(2) ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้แต่เพียงว่าจะออกหมายจับได้ต่อเมื่อมีหลักฐานตามสมควร 1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะหลบหนี 2) จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน 3) ก่อเหตุอันตรายประการอื่น หากไม่มีเหตุดังกล่าวแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นใดในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ระหว่างการพิจารณา ควรปล่อยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยไปสู่อำนาจที่เหมาะสมและกระบวนการยุติธรรมสามารถปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องเรียกหลักประกันจากผู้ต้องหาหรือจำเลย ในทางตรงกันข้าม หากมีเหตุใดเหตุหนึ่ง แม้ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีเงินหรือหลักทรัพย์มาขอวางต่อศาลเพียงใด ศาลก็ไม่ควรปล่อยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยออกไปสร้างอันตรายให้กับสังคม

³ ประดิษฐ์ มโนทัย, “การปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนและในชั้นศาลโดยใช้หลักประกันร่วมกัน,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558), 35.

⁴ สนิท สนั่นศิลป์, คำอธิบายประมวลวิธีพิจารณาความอาญา 1 พร้อมฎีกาใหม่สุดเรียงมาตรา, (กรุงเทพฯ: สุตรไพศาล, 2552), 766.

⁵ คณิต ณ นคร, ประชาธิปไตยกับการตั้งรังเกียจทางสังคม, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556), 129.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้วางหลักไว้ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่ตามนโยบายของศาลได้มี ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 ข้อ 5.3 กำหนดให้คดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีความจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน 200,000 บาท เงื่อนไขของการพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกดำเนินคดีในคดีอาญาที่อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ถือว่าเป็นคดีเล็กน้อย ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปีอาจจะส่งผลต่อการใช้การพิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย

3. ปัญหาเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวและการกำหนดหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวของจำเลยในระหว่างการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา

การปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญาถือเป็นหลักการและเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญ มาตรา 29 กำหนดเพื่อรับรองสิทธิให้แก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาว่าคำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณา และจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ⁶ ในการดำเนินคดีอาญาคดีจะถึงที่สุดได้หากผู้กรณีไม่ใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น หากศาลมีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด แต่คดียังไม่ถึงที่สุดด้วยเหตุที่คู่ความฝ่ายหนึ่งยังไม่ได้ใช้สิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาภายในกำหนดระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ในทางปฏิบัติศาลอาจจะสั่งไม่ให้ปล่อยตัวจำเลยไปซึ่งในระยะเวลาหนึ่งเดือนที่คู่ความฝ่ายใดอาจใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาต่อไปได้นี้จำเลยจะถูกขังอยู่ในเรือนจำต่อไป การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยในกรณีที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้ว และอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา พิจารณาตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 6 อาจแบ่งได้ 2 กรณี กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี ซึ่งศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตโดยกำหนดวงเงินประกันสูงขึ้นได้ หรือกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี หากศาลเห็นสมควรอนุญาตและกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นให้ศาลคำนึงเป็นรายบุคคลโดยให้พิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจ หรืออาจอนุญาตให้จำเลยแสดงข้อมูลประกอบดุลพินิจก่อนอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวก็ได้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

⁶ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, รัฐธรรมนูญว่า, (กรุงเทพฯ:วิญญูชน, 2542), 222.

1.2.2 เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการส่งปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย

1.2.3 เพื่อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการส่งปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเรื่องการส่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นเจ้าพนักงานสอบสวนชั้นตำรวจ การพิจารณาของศาลชั้นต้น ชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งหลักของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 กำหนดว่าทุกให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ หรือหลักการอนุญาตให้ปล่อยตัวเป็นหลักและการไม่อนุญาตให้ปล่อยเป็นข้อยกเว้น ซึ่งการปล่อยตัวชั่วคราวถือเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยแสวงหาหลักฐานและหนทางในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ แต่เนื่องจากมีข้อขัดข้องทางกฎหมายไม่ว่าจะไม่มีบทบัญญัติให้อุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนในชั้นตำรวจ ซึ่งการตรวจสอบอำนาจมีเพียงแต่การตรวจสอบภายในองค์กรตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีข้อ 182 เท่านั้นที่กำหนดไว้ว่ากรณีผู้มีอำนาจสั่งเห็นควรไม่สั่งให้อนุญาตให้ประกันให้เสนอผู้มีอำนาจเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง หากผู้มีอำนาจเหนือชั้นเห็นควรไม่อนุญาตให้ประกันอีกก็ให้ปฏิบัติในการเสนอทำนองเดียวกันจนถึงผู้บัญชาการ⁷ หรือการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยการกำหนดวงเงินประกันในระหว่างพิจารณาคดีกรณีคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี และการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี หรือแม้ว่าการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยการกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้นกำหนดในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี โดยศาลไม่คำนึงเป็นรายบุคคลโดยให้พิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนมีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราวจึงทำให้ศาลยึดหลักเกณฑ์ตาม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและข้อบังคับของประธานศาลฎีกาเท่านั้น จึงอาจส่งผลต่อการพิจารณาในการสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราวหรือการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย จึงสมควรที่จะมีการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายดังกล่าว

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษามาตรการในการเพิ่มประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดมาตรการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาให้เหมาะสม โดยศึกษากฎหมายต่างประเทศคือ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา รวมถึงกฎหมายของประเทศไทย ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในเชิง

⁷ สุพิศ ประณีตพลกรัง และอำนาจ เจตนเจริญรักษ์, *คู่มือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์วิทยบริการศาลยุติธรรม, ม.ป.ป.), 30-31.

เปรียบเทียบหลักกฎหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งบทวิเคราะห์และนำมาสู่การแนวทางแก้ไขปัญหากฎหมายของประเทศไทยและพัฒนากฎหมายต่อไปในอนาคต

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ใช้วิธีการค้นคว้าเอกสารโดยทำการศึกษาจากเอกสาร ตำราวิชาการ ประมวลกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ รวมทั้งศึกษาแนวคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นศาลไทย บทความ งานวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารหาแนวทางการแก้ไขปัญหากับเรื่องการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญา

1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา ความเป็นมา แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

1.6.2 ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั้งในต่างประเทศและประเทศไทย

1.6.3 ทำให้ได้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา

2. ผลการวิจัย

การดำเนินคดีอาญาต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยกฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าศาลจะได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำความผิดจริง เมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งถูกจับกุมจนต้องกลายเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา สิทธิเสรีภาพย่อมถูกจำกัดลง การคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องหาเพื่อไม่ให้ถูกควบคุมตัวหรือกักขังก่อนศาลจะพิพากษาว่ามีความผิดจริงจึงเกิดเรียกว่า การขอปล่อยชั่วคราว โดยการยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานหรือศาลเพื่อขอให้พิจารณาปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวในระยะเวลาที่กำหนด เป็นมาตรการทางกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยและผ่อนคลายการจำกัดสิทธิเสรีภาพและลดความเสียหายที่จะเกิดการจำกัดสิทธิดังกล่าว

จากการพิจารณาที่แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการควบคุมตัวและการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา แนวปฏิบัติ ข้อบัญญัติทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทยพบปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ดังนี้

2.1 ปัญหาทางกฎหมายในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในคดีอาญาชั้นสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจ

ปัญหาในปัจจุบันที่เป็นปัญหามากในการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในคดีอาญาชั้นสอบสวนเจ้าพนักงานตำรวจ คือ การพิจารณาหลักประกัน เนื่องจากเจ้าพนักงานตำรวจส่วนใหญ่จะไม่เห็นด้วยกับการปล่อยตัวชั่วคราวที่ว่าการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นหลัก การควบคุมตัว

เป็นข้อยกเว้น เนื่องจากเกรงว่าถ้ามีการปล่อยตัวชั่วคราวไปผู้ต้องหาจะหนี หรือเกรงว่าตนจะมีความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ ถ้าปล่อยตัวไปแล้วเรียกตัวผู้ต้องหาไม่ได้ หรือการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวมักจะพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวโดยพิจารณาจากหลักประกันเป็นหลัก จึงนำไปสู่ความไม่เสมอภาคในแง่ที่ว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ไม่ดีอาจจะไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว การปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนโดยเฉพาะชั้นเจ้าพนักงานตำรวจยังเป็นการบังคับใช้กฎหมายในรูปแบบการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นหนักถึงประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายของกระบวนการยุติธรรมเพื่อเป็นหลักประกันแก่สังคม โดยมุ่งเน้นไปในทางให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานของรัฐอย่างกว้างขวาง จึงเป็นการใช้ดุลพินิจเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ แต่ถ้าหากการปล่อยตัวชั่วคราวไปในรูปแบบของกระบวนการนิติธรรม (Due Process of Law) จะเป็นรูปแบบที่เน้นหนักถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเพื่อเป็นหลักประกันแก่บุคคล โดยมุ่งให้ทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมเป็นไปด้วยความเป็นธรรมถูกต้องด้วยการตรากฎหมายจำกัดอำนาจการใช้ดุลพินิจในการปล่อยตัวชั่วคราวของเจ้าพนักงานตำรวจหรือมีการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจในการใช้ดุลพินิจที่เหมาะสม การปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจจะมีประสิทธิภาพ ทุกคนจะเข้าถึงความยุติธรรม และยังสามารถเตรียมตัวเพื่อต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ บทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทบัญญัติที่ส่งผลต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจึงต้องตีความเคร่งครัดโดยยึดถือหลักที่ว่า “จะกระทำได้เมื่อไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้โดยเฉพาะ”⁸

การพิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยชั่วคราวกรณีสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อย กรณีที่ศาลมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักมาตรา 119 ทวิ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติไว้ว่า “ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ดังต่อไปนี้ (1) คำสั่งของศาลชั้นต้นให้อุทธรณ์ไปยัง ศาลอุทธรณ์...” กรณีมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน กฎหมายยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ผู้ร้องอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว จะเห็นได้ว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้สิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านคำสั่งไม่อนุญาตให้ประกันได้เฉพาะในชั้นศาลเท่านั้น ในส่วนของเจ้าพนักงานตำรวจไม่มีบทบัญญัติไว้ในกฎหมายที่ให้สิทธิแก่ผู้ร้องขอประกันที่จะได้ใช้สิทธิขออุทธรณ์หรือฎีกาคัดค้าน⁹ ถึงแม้ว่าในชั้นสอบสวนจะมีอำนาจในการควบคุมตัวไว้ในระยะเวลาอันสั้น ก็ถือว่าสิทธิถูกลิดรอนโดยคำสั่งดังกล่าวแล้ว ซึ่งการตรวจสอบอำนาจดังกล่าวจะมีเพียงแต่การตรวจสอบภายในองค์กรตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีข้อ 182 เท่านั้นที่กำหนดไว้ว่ากรณีผู้มีอำนาจสั่งเห็นควรไม่สั่งให้อนุญาตให้ประกันให้เสนอผู้มีอำนาจเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง หากผู้มีอำนาจเหนือขึ้นเห็นควรไม่อนุญาตให้

⁸ เกียรติขจร วัฒนะสวัสดิ์, คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา, (กรุงเทพฯ: จีรจักรการพิมพ์, 2544), 181-182.

⁹ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), 181.

ประกันอีกก็ให้ปฏิบัติในการเสนอทำนองเดียวกันจนถึงผู้บัญชาการ¹⁰ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหากเป็นคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน ผู้ต้องหาจะไม่อาจอุทธรณ์คำสั่งนั้นไปยังศาล เพื่อให้มีตรวจสอบการใช้ดุลพินิจทบทวนคำวินิจฉัยโดยองค์กรภายนอกได้ เนื่องจากบทบัญญัติของกฎหมายไม่ได้เปิดช่องให้ใช้สิทธิอุทธรณ์ไว้จึงเป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวนโดยแท้ที่ขาดการตรวจสอบเพียงแต่ อาจมีการกลั่นกรองโดยผู้บังคับบัญชาอีกชั้นหนึ่งเท่านั้นซึ่งผู้บังคับบัญชาไม่ใช่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ กระเทือนจากคำสั่งโดยตรง ผู้ต้องหาจึงชอบที่จะยื่นคำร้องเข้ามาใหม่เท่านั้นซึ่งการยื่นคำร้อง ขอลปล่อยชั่วคราวเข้ามาใหม่กับการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ การยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเข้ามาใหม่นั้นในทางปฏิบัติผู้ต้องหาขอประกันจำต้องเพิ่มหลักทรัพย์ที่ขอประกันขึ้นอีก¹¹ หรืออ้างเหตุผลขึ้นมาใหม่เพื่อให้เจ้าพนักงานได้นำมาประกอบการพิจารณาอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว หากผู้ต้องหาไม่วางหลักประกันเพิ่มให้สูงขึ้นหรือไม่มีการอ้างเหตุผลใหม่เข้ามา ก็จะไม่เกิดเหตุที่เจ้าพนักงานจะเปลี่ยนแปลงคำสั่งเดิมที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว แต่สำหรับการอุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นผู้ต้องหาไม่จำต้องเพิ่มจำนวนหลักประกันให้สูงขึ้น หรือไม่จำเป็นต้องอ้างเหตุผลใหม่ เป็นการขอให้พิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวฉบับเดิมใหม่เท่านั้นซึ่งจะเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ต้องหาที่ไม่ต้องไปหาหลักประกันมาเพิ่มเติมอีก¹² จึงอาจกล่าวได้ว่าคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นเจ้าพนักงานยังขาดการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจอยู่นั่นเอง หากเปรียบเทียบกับ มาตรา 85/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีสิ่งของที่เจ้าพนักงานได้ยึดไว้ซึ่งมีทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด อาจยื่นคำร้องต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ เพื่อขอรับสิ่งของนั้นไปดูแลรักษาหรือใช้ประโยชน์โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันก็ได้ ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่อนุญาต มีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคือศาลดังกล่าวได้¹³

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าในกรณีที่คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวขึ้นอยู่กับเจ้าพนักงานแต่ละคนที่จะใช้ดุลพินิจเสียมากกว่าจะได้ปฏิบัติตามกฎหมายจึงทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกัน แม้ว่าผู้ต้องหาที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ปล่อยตัวในชั้นพนักงานสอบสวนจะถูกควบคุมตัวไว้ในระยะเวลาอันสั้น แต่การที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวหรือกักขังย่อมส่งผลต่อผู้ต้องหาเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการที่ผู้ต้องหาไม่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิเสรีภาพตาม “หลักสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” หรือจะเป็นผลกระทบถึงอำนาจในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหา

¹⁰ สุพิศ ประณีตพลกรัง และอำนาจ เจตน์เจริญรักษ์, *คู่มือการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย*, 30-31.

¹¹ ประกิต สุขเกษม, “สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามรัฐธรรมนูญ,” *ตุลพาท*, ฉ.22 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2518): 60-81.

¹² สิทธิพร บุญคุ้ม, “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยการปล่อยชั่วคราว,” (คุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550), 372.

¹³ ภัทรศักดิ์ วรรณแสง, “การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว,” *ตุลพาท* 34, ฉ.43 (ตุลาคม-ธันวาคม 2539): 159.

นอกจากนี้เพื่อเป็นคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล ให้เข้าถึงความเป็นธรรมการตรวจสอบควบคุมการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือทบทวนคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ควรจะกระทำโดยองค์กรอื่น ซึ่งเป็นเสมือนบุคคลภายนอกที่มีใช้ตำรวจเข้ามาตรวจสอบและกลั่นกรองคดีอีกชั้นหนึ่งย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้ถูกกล่าวหาอย่างมาก โดยจะเป็นการถ่วงดุลอำนาจกันอันจะทำให้สามารถป้องกันการดำเนินคดีโดยใช้อคติของเจ้าพนักงานตำรวจที่เป็นการใช้อำนาจโดยไม่สุจริตได้ เช่นเดียวกับ มาตรา 85/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กรณีสิ่งของที่เจ้าพนักงานได้ยึดไว้ซึ่งมีใช้ทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าผู้ใดทำหรือมีไว้เป็นความผิด ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่อนุญาต มีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาดังกล่าวได้ทันที ดังนั้นสิทธิการคัดค้านควรเกิดขึ้นทันทีเมื่อมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อเป็นการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญด้วยสิทธิเสรีภาพตาม “หลักสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นตำรวจ ผู้ต้องหาควรมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คัดค้านการไม่ปล่อยตัวชั่วคราวดังกล่าวได้ทันที โดยคำสั่งของศาลที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวตามเจ้าพนักงานตำรวจให้เป็นที่สุด

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี กรณีคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี

แต่เมื่อบุคคลใดตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา บุคคลนั้นอาจต้องถูกจำกัดอิสรภาพโดยการถูกควบคุม ชัง โดยเจ้าพนักงานตำรวจหรือศาลแล้วแต่กรณีแม้ว่าการดำเนินคดีอาญายังไม่ถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิดจริง¹⁴ การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นวิธีการผ่อนคลายเป็นเรื่องการควบคุมและชัง โดยให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับอิสรภาพไปชั่วคราวหรือภาษาสามัญ เรียกว่าการประกันตัว¹⁵ ความไม่เสมอภาคในการปล่อยชั่วคราวคือ การที่จะควบคุมตัวบุคคลใดไว้ในอำนาจรัฐนั้นไม่ได้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายว่าการควบคุมตัวนั้นต้องเป็นไปเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อยหรือเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือเพื่อประกันการบังคับโทษ การควบคุมตัวระหว่างดำเนินคดีจึงต้องเกิดจากความจำเป็นเหตุใดเหตุหนึ่งดังกล่าว ซึ่งหากไม่มีการควบคุมตัวแล้วจะทำให้การดำเนินคดีของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาลไม่อาจกระทำได้นั้น ความไม่เสมอภาคในการปล่อยชั่วคราวคือการที่จะควบคุมตัวบุคคลใดไว้ในอำนาจรัฐนั้นไม่ได้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายว่าการควบคุมตัวนั้นต้องเป็นไปเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปโดยเรียบร้อยหรือเพื่อประกันการมีตัวของผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือเพื่อประกันการบังคับโทษ การควบคุมตัวระหว่างดำเนินคดีจึงต้องเกิดจากความจำเป็นเหตุใด

¹⁴ มาลี ทองภูสวรรค์, “การคุมขังและกักขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดอาญา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), 4.

¹⁵ คณะกรรมการกฤษฎีกา, “กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 33 (กรุงเทพมหานคร: มิตราการพิมพ์, 2530), 240.

เหตุหนึ่งดังกล่าว ซึ่งหากไม่มีการควบคุมตัวแล้วจะทำให้การดำเนินคดีของเจ้าพนักงานหรือการพิจารณาคดีของศาลไม่อาจกระทำได้นั้น

การปล่อยชั่วคราวของต่างประเทศนั้นไม่ได้คำนึงถึงฐานะของผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยอาศัยหลักประกันเป็นเครื่องแสดงสถานะ เช่น ประเทศญี่ปุ่นจะกำหนดมาตรการอื่นแทนการเรียกหลักประกัน (bail) เช่น ห้ามไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยเดินทางออกไปนอก เขตพื้นที่ที่กำหนด หรือไม่ออกไปจากภูมิลำเนาหรือท้องที่ที่อยู่อาศัย หรือห้ามเข้าไปในสถานที่ ใดๆ ที่ผู้พิพากษาได้กำหนดไว้หากจะเดินทางออกนอกเขตพื้นที่ที่กำหนดต้องรายงานให้ผู้พิพากษาทราบ หรือให้มารายงานตัวต่อศาลตามกำหนดนัดเป็นระยะ ๆ หรือให้ส่งมอบหนังสือเดินทางแก่เจ้าหน้าที่ศาลหรือตำรวจ หรือห้ามขับยานพาหนะ หรือห้ามครอบครองหรือพกพาอาวุธเป็นต้น เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจะไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราว หากผู้ต้องหาหรือจำเลยมีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี หรือจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่ออันตรายประการอื่น หากไม่มีเหตุจำเป็นดังกล่าวแล้ว ย่อมอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้เสมอและไม่จำเป็นต้องเรียกหลักประกัน (bail) ในการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวแต่อย่างใด¹⁶ นอกจากนี้สาธารณรัฐฝรั่งเศสได้วางหลักเกณฑ์การปล่อยตัวชั่วคราวใน โดยเฉพาะดังนี้ 1) ในความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี 2) หากผู้ต้องหาเป็นผู้มีภูมิลำเนาอยู่ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส 3) ไม่เคยถูกพิพากษาลงโทษในคดีความผิดอาญาหรือไม่เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษจำคุกเกินกว่า 3 เดือน โดยไม่มีการรอกการลงโทษไว้ เพื่อผู้ต้องหาจะมาพบผู้พิพากษาแล้ว ผู้ต้องหานี้มีสิทธิที่จะร้องขอประกันตัวได้ในกรณีที่ผู้ต้องหาขอประกันตัว ผู้พิพากษาจะต้องพิจารณาสั่งคำร้องขอประกันตัวผู้ต้องหาให้แล้วเสร็จภายในเวลา 5 วัน นับตั้งแต่วันที่ผู้ต้องหาได้มาปรากฏตัวต่อผู้พิพากษาครั้งแรกมิฉะนั้นจะถือว่าผู้ต้องหานั้นถูกปล่อยตัวชั่วคราวอัตโนมัติ¹⁷

พิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดไว้ว่าในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปตามนโยบายของศาลได้มีข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562 ข้อ 5.3 กำหนดให้คดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีความจำเป็น ต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน 200,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรที่สิ่งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุเหตุขึ้นไว้โดยชัดแจ้ง และนอกเหนือนี้ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมข้อ 4 วรรคห้าว่าถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยยินยอมให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดที่สามารถใช้ตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของผู้ต้องหาหรือจำเลยศาลอาจ

¹⁶ พชรมณต์ ภูมิสถิต, “ปล่อยตัวชั่วคราว: ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายจารีตประเพณีกับกฎหมายไทย,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557), 77.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, 43.

ใช้ดุลพินิจเรียกหลักประกัน เช่นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปีไม่เกินร้อยละยี่สิบ ของวงเงินประกัน ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นคนยากจน ศาลจะเรียกหลักประกันต่ำกว่า ตามที่กำหนดไว้ก็ได้ โดยต้องระบุเหตุไว้ในคำสั่งด้วย การจะอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวยังคง มุ่งเน้นไปในทางที่จะกำหนดหลักประกัน ไม่ได้คำนึงถึงเหตุจำเป็นที่จะเอาตัวไว้ในอำนาจรัฐ และนอกจากนี้ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกดำเนินคดีในคดีอาญาที่อัตราโทษเพียงเล็กน้อย หรือคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวใช้หลักเกณฑ์เดียวกันกับ คดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี ซึ่งถือว่าเป็นคดีที่มีอัตราโทษแตกต่างกันมา ซึ่งส่งผลในการ พิจารณาการปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลย เช่น อาจจะไม่อนุญาตให้มีการปล่อยตัว หรืออนุญาตโดยมีเงื่อนไขอื่น หรือแม้ว่าจำเลยหรือผู้ต้องหาจะยินยอมให้มีการใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ ข้อกำหนดยังคงให้เรียกหลักประกัน ดังนั้น การให้ความสำคัญกับหลักประกัน จึงส่งผลกระทบต่อการใช้ดุลพินิจของผู้ต้องหาหรือจำเลยจำนวนไม่น้อยที่จะไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว เพราะไม่มีหลักทรัพย์มาประกันตัว ย่อมถูกกักขังในระหว่างพิจารณาคดีในทันที และเป็นการ ตัดโอกาสในการแสวงหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของตนเอง ใน ความเป็นจริงแล้วหากผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกคุมขังย่อมเป็นเรื่องยากที่จะได้ติดต่อกับญาติหรือ แม้แต่การปรึกษานายตามสมควร และยิ่งกลับเป็นตราบาปติดตัวแม้ว่าสุดท้ายแล้วศาลจะ พิพากษาให้บริสุทธิ์ แต่ในทางครอบครัวหรือสังคมอาจจะรังเกียจกลับเข้าสู่การใช้ชีวิตปกติใน สังคมยากขึ้น ความยุติธรรมในสังคมบางกรณีเป็นความยุติธรรมตามธรรมชาติและบางกรณีเป็น ความยุติธรรมตามสัญญาความยุติธรรมในสังคม คือการดำเนินการใด ๆ ตามกฎหมายของ สังคมนั้นกำหนดไว้ และการอำนวยความสะดวกโดยกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นการ ดำเนินการตามกฎหมายกำหนดมากกว่าการกระทำตามอำเภอใจ¹⁸ นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของไทย ด้านกระบวนการ ยุติธรรมการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในด้าน ร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินซึ่งครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี การพิจารณาตัดสินคดี การกักขัง การลงโทษ การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยมีมิติของการให้ความ คุ้มครองสิทธิเหยื่อ ผู้ต้องหา ผู้ต้องขัง และผู้ต้องโทษ¹⁹

เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ กำหนดไว้ว่า “บุคคลทุกคนย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายเท่า เทียมกัน” และหลักที่ว่า “หลักสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์” ในกรณีที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูก ดำเนินคดีในคดีอาญาที่อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี เป็นคดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อย และจำเลยมี โอกาสในการหลบหนีน้อยที่สุด จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวของ

¹⁸ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, ระเบียบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), 11-12.

¹⁹ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562-2566, (กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม, 2561), 2.

ผู้ต้องหาหรือจำเลยในระหว่างการดำเนินคดีอาญาว่าหากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีพฤติการณ์ “หลบหนี” หรือ “ยุ่งเหยิงกับพยาน”²⁰

หลักฐาน” หรือ “ก่อเหตุร้ายประการอื่น” ก็ไม่มีความจำเป็นในการขังหรือควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้และสามารถปล่อยชั่วคราวได้โดยไม่ต้องเรียกหลักประกันจากผู้ต้องหาหรือจำเลย เพื่อให้เป็นการเริ่มต้นในกระบวนการยุติธรรมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างแท้จริง

2.3 ปัญหาเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวและการกำหนดหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวของจำเลยในระหว่างการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา

การพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราวจำเลยในกรณีที่ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาแล้วและอยู่ระหว่างการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาถ้าหากจะพิจารณาตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 6 อาจแบ่งได้ 2 กรณี วรรคแรกคือกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี กำหนดไว้ว่าให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน แม้จะกำหนดต่อไปว่าวงเงินประกันไม่ควรสูงเกิน 100,000 บาท ก็ตามย่อมทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะยากจนต้องเสียโอกาสที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวไป เพราะไม่อาจจะหาหลักทรัพย์มาขอประกันตัวได้ถึงแม้เขาจะมีสิทธิตามเงื่อนไขที่จะร้องขอให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้ก็ตาม เพราะเงินจำนวน 100,000 บาท สำหรับคนที่มีฐานะยากจนแล้วถือว่าเป็นเงินจำนวนมากมหาศาลทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่มีฐานะยากจนต้องถูกคุมขังไว้ต่อไป การที่ศาลจะใช้ดุลพินิจสั่งเกี่ยวกับคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวศาลควรจะต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์สิทธิและเสรีภาพของบุคคลเป็นหลักการโดยจะมีการใช้ดุลพินิจไปในทางจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ไม่ได้ ซึ่งจำเลยยังเป็นบุคคลที่กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันเป็นที่สุดแสดงว่าได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้²¹ ซึ่งปัญหาในกรณีดังกล่าวนี้จะไม่มีความเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอนกับคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีทำให้เกิดความไม่เสมอภาคระหว่างบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีโอกาสที่จะได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวมากกว่าบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี และข้อ 6 วรรคสอง กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี กำหนดข้อบังคับเปิดช่องทางให้ศาลใช้ดุลพินิจเพิ่มเติมอีกว่าในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี และศาลเห็นว่สมควรกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้น หรือศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ก็ให้กำหนดวงเงินประกันเพิ่มขึ้นได้ แม้ว่าจะกำหนดว่าไม่ควรเกินกึ่งหนึ่ง แต่การสั่งประกันโดยส่วนใหญ่ศาลสูงมักจะเพิ่มวงเงินประกันสูงขึ้นกว่าเดิมเท่ากับเป็นการส่งเสริมทางปฏิบัติที่ขัดกับหลัก

²⁰ อุลิศ ดิบฐประณีต, *ดุลพินิจการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องขังหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมไทย*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552), 2.

²¹ ขาดิ ชัยเดชสุริยะ, *มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา*, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549), 62.

กฎหมายสากลที่ระบุว่าการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาจึงต้องคำนึงถึงหลักในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์

ดังนั้น ในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ควรจะมีการบัญญัติข้อบังคับของประธานศาลฎีกาให้สอดคล้องหลักกฎหมายสากลและสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติและรับรองไว้ อาจจะแบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ 1) กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี และ 2) กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี และในการกำหนดวงเงินประกันศาลไม่ควรจะกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ โดยสิทธิในการปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลจะต้องอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวเป็นหลักส่วนการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นถือเป็นข้อยกเว้น รัฐต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมกันโดยกฎหมายที่ยึดหลักความเสมอภาคจะต้องเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง²² แม้กฎหมายประเทศไทยจะพัฒนาไปมากแค่ไหนแต่กระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัตินั้นยังไม่มีมีการปรับปรุงเท่าที่ควรอีกทั้งในการพิจารณาในชั้นพิจารณาคดีศาลไม่มีโอกาสได้พิจารณาข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานอื่นประกอบ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งมาจากไม่มีข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานไปถึงศาล โดยเฉพาะข้อเท็จจริงของจำเลยประวัติการกระทำ ความผิด ประวัติการศึกษา ครอบครัว อาชีพ ซึ่งส่งผลให้ศาลไม่มีข้อมูลในการพิจารณาในการปล่อยชั่วคราวเพียงดูแต่ข้อหาหนักเบาเท่านั้น²³ ในทางปฏิบัติศาลมิได้มีการไต่สวนผู้ต้องหาหรือจำเลยถึงเหตุเพื่อให้ทราบถึงข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์ต่าง ๆ ประกอบการใช้ดุลพินิจ ตามมาตรา 108 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา²⁴ และศาลควรจะมีบทบัญญัติเปิดโอกาสให้ศาลได้ไต่สวนจำเลยก่อนศาลจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อประกอบดุลพินิจของศาลว่าควรให้ประกันตัวหรือไม่ และถ้าจะให้ประกันจะต้องให้วางหลักประกันหรือไม่ หรือหากว่าจะต้องมีการกำหนดหลักประกันควรจะกำหนดมากน้อยแค่ไหน โดยการกำหนดหลักประกันศาลควรพิจารณาถึงความร้ายแรงแห่งข้อหาสาเหตุและพฤติการณ์การกระทำ ความผิดรวมทั้งบุคลิกลักษณะนิสัย สภาพทางร่างกายและจิตใจ การศึกษาการประกอบอาชีพการงาน ประวัติการทำความผิดอาญา สภาพและฐานะของครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจและความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมของจำเลยในแต่ละราย เพื่อเป็นให้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลและเพื่อให้จำเลยได้เข้าถึงการปล่อยตัวชั่วคราวได้อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

²² สมคิด เลิศไพฑูรย์, “หลักความเสมอภาค,” *วารสารนิติศาสตร์* 3 0, ฌ.2 (มิถุนายน 2543): 162.

²³ กาญจนา คำมา, “ปัญหาการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา: กรณีจำเลยหลบหนี ในระหว่างการพิจารณาคดีในชั้นศาล,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ, 2560), 76.

²⁴ ชนม์ณภัทร ทะนงอาจ, “ปัญหาตามมาตรการของการปล่อยชั่วคราว,” (การศึกษานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2560), 5.

3. สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบันประเทศไทยมีปัญหาเรื่องการพิจารณาสั่งปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวนหรือชั้นศาล ซึ่งหลักของรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 กำหนดว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด...” ในการปล่อยตัวชั่วคราวเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยแสวงหาหลักฐานและหนทางในการต่อสู้คดีตลอดจนหาทรัพย์สินมาชดเชยความเสียหายที่ตนได้กระทำ แต่เนื่องจากมีข้อขัดข้องทางกฎหมายไม่ว่าจะไม่มีบทบัญญัติให้อุทธรณ์คำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดีกรณีคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวและการกำหนดหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวของจำเลยในระหว่างการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาที่ยังไม่มีบทบัญญัติให้นำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเข้าไต่สวนคำร้องประกอบคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อให้ศาลเห็นสภาพฐานะ ความเป็นอยู่ พฤติกรรมอื่น ๆ ของผู้ต้องหาหรือจำเลยก่อนมีคำสั่งให้ปล่อยตัวชั่วคราว จึงก่อให้เกิดอุปสรรคในพัฒนาภูมิพินัยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ผลการศึกษามาตรการของต่างประเทศและประเทศไทยจะนำมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาในการสั่งปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาเป็นข้อ ๆ ดังต่อไปนี้

1. สิทธิในการอุทธรณ์คัดค้านการมีคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นพนักงานตำรวจ ตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีลักษณะ 7 การปล่อยตัวชั่วคราวข้อ 182 วรรคท้ายบทบัญญัติเดิมกำหนดไว้ว่า “ในกรณีผู้มีอำนาจสั่งปล่อยตัวชั่วคราวชั้นใดตามความในข้อนี้ เห็นควรไม่อนุญาตให้ประกันให้เสนอผู้มีอำนาจสั่งเหนือขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง หากผู้มีอำนาจเหนือเห็นสมควรไม่อนุญาตให้ประกันอีกก็ให้ปฏิบัติในการเสนอทำนองเดียวกันจนถึงผู้บังคับบัญชาการ” ให้ยกเลิกข้อความทั้งหมดและให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “ในกรณีผู้มีอำนาจสั่งปล่อยตัวชั่วคราว เห็นควรไม่อนุญาตให้ประกัน ผู้ต้องหาสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งต่อศาลชั้นต้นได้ทันที เมื่อศาลได้รับคำร้องให้พิจารณาโดยเร็ว และคำสั่งศาลอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ประกันให้เป็นที่สุด”

2. การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างพิจารณาคดี ข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 5.3 บทบัญญัติเดิมกำหนดไว้ว่า “คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี ให้ศาลใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวได้โดยไม่ต้องมีประกัน หากมีเหตุจำเป็นต้องมีประกันให้กำหนดวงเงินไม่เกิน 200,000 บาท เว้นแต่มีเหตุสมควรที่จะสั่งเป็นอย่างอื่น ก็ให้ระบุนั้นไว้โดยชัดแจ้ง” บทบัญญัติที่เสนอแนะเพิ่มเติมวรรคสองดังนี้ “คดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 3 ปี หากผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีพฤติการณ์หลบหนีหรือยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานหรือก่อเหตุร้ายประการอื่นให้ศาลปล่อยตัวชั่วคราวได้โดยไม่ต้องเรียกหลักประกัน”

3. การอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวและการกำหนดหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวของจำเลยในระหว่างการศึกษาคดีชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 6 อาจจะแบ่งได้เป็น 2 กรณี

3.1 บทบัญญัติข้อ 6 วรรคแรก กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี บทบัญญัติเดิมกำหนดไว้ว่า “กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม ศาลต้องใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน แต่วงเงินประกันไม่ควรสูงเกินกว่า 100,000 บาท” ให้ยกเลิกข้อความทั้งหมดและให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยไม่เกิน 3 ปี ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม ศาลต้องใช้ดุลพินิจอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยไม่ต้องมีหลักประกัน”

3.2 บทบัญญัติข้อ 6 วรรคสอง กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี บทบัญญัติเดิมกำหนดไว้ว่า “กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี และศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน หากศาลเห็นว่าสมควรกำหนดวงเงินประกันให้สูงขึ้นจากที่ศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์กำหนดไว้ ก็ให้กำหนดวงเงินประกันเพิ่มขึ้นได้แต่ไม่ควรเพิ่มเกินกึ่งหนึ่ง” ให้เพิ่มบทบัญญัติข้อ 6 วรรคสาม โดยข้อความต่อไปนี้ “กรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกจำเลยเกิน 3 ปี และศาลเห็นสมควรอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกาได้โดยมีประกันและหลักประกัน หากศาลเห็นว่าสมควรกำหนดวงเงินประกันสูงขึ้นตามวรรคสอง ให้ศาลคำนึงเป็นรายบุคคลโดยให้พิจารณาจากฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งศาลอาจอนุญาตให้จำเลยแสดงข้อมูลประกอบดุลพินิจก่อนอนุญาตให้ปล่อยตัวชั่วคราวก็ได้”

บรรณานุกรม

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2562-2566. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม, 2561.
- กาญจนา คำมา. “ปัญหาการปล่อยชั่วคราวในคดีอาญา: กรณีจำเลยหลบหนี ในระหว่างการพิจารณาคดีในชั้นศาล.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ, 2560.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา. กรุงเทพฯ: จีรรัชการพิมพ์, 2544.
- คณิต ณ นคร. ประชาธิปไตยกับการตั้งรังเกียจทางสังคม. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2556.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561.
- คณิง ภาไชย และณรงค์ ใจหาญ. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 33. กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์, 2530.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. ระบบยุติธรรมและยุติธรรมทางเลือก แนวการวิเคราะห์เชิงสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.
- ชนม์ณภัทร ทะหนองอาจ. “ปัญหาตามมาตรการของการปล่อยชั่วคราว.” การศึกษาอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2560.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2549.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. รัฐธรรมนูญว่ารู้. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2542.
- ปรีดี พนมยงค์. “อำนาจรัฐในการควบคุมตัวบุคคลตามกฎหมายลักษณะพิเศษ.” รายงานผลการวิจัยคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2552.
- ประดิษฐ์ มะโนทัย. “การปล่อยตัวชั่วคราวในชั้นสอบสวนและในชั้นศาลโดยใช้หลักประกันร่วมกัน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2558.
- ประกิต สุขเกษม. “สิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยตามรัฐธรรมนูญ.” ดุลพาห, ฉ.22 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2518): 60-81.
- พชรณณท์ ภูมิสถิต. “ปล่อยตัวชั่วคราว: ศึกษาเปรียบเทียบระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรและกฎหมายจารีตประเพณีกับกฎหมายไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2557), 77.
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง. “การใช้ดุลพินิจในการปล่อยชั่วคราว.” ดุลพาห 34, ฉ.43 (ตุลาคม-ธันวาคม 2539): 159.

มาลี ทองภูสุวรรณ. “การคุมขังและกักขังผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์.คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

เมธา วาตีเจริญ. *ความเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2553.

สนิท สนั่นศิลป์. *คำอธิบายประมวลวิธีพิจารณาความอาญา 1 พร้อมฎีกาใหม่สุดเรียงมาตรา*. กรุงเทพฯ: สุทรไพศาล, 2552.

สมยศ ไขประพาย. “บทความบทบาทอำนาจศาลยุติธรรมในการพิจารณาคดีระบบไต่สวน.” การอบรมหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้นรุ่นที่ 10. สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555.

สมคิด เลิศไพฑูรย์. “หลักความเสมอภาค.” *วารสารนิติศาสตร์* 30, ฉ.2 (มิถุนายน 2543): 162.

สิทธิพร บุญคุ้ม. “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญาโดยการปล่อยชั่วคราว.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2550.

อุลธิช ดิษฐประณีต. *ดุลพินิจการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องขังหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552.